

Najô ùczba

EDUKACYJNY DODÓWK DO „PÒMERANII”, NR 10 (112), GÒDNIK 2017

WĘDANIE ÙDĘTKÓWIONÉ
PRZÉZ MINYSTRA BÈNOWÈCH
SPRÒW I ADMINISTRACJE

Karolëna Keler

Klasa w spòdleczny szkòtë

(3 gòdzënë ùczbówé: 1 w szkòtowi jizbie i 2 w kùchni)

Wanozimë pò kaszëbsczich smakach: Je wòrt zdac na wilijné jestkù!

Céle ùczbë

Ùczëń:

- pòznaje wilijné pòtrawë i spòsòb jich przërèchtowaniò,
- wié, jakã jòdã mielë na stołach òb czas Wilëji nasi przòdkòwie,
- przëbòcziwò so, jaczé pòtrawë sã dzysò w chëczach òb czas Gòdów,
- ùczy sã zachòwaniò w kùchni wedle przepisów BHP,
- rozmieje zrobic wilijnã pòtrawã,
- pòznaje tekstë sparłãczoné ze swiãtecznã jòdã,
- rozmieje przeczëtac pò kaszëbskù wëjimczy tekstów i na jich spòdlim zrobic cwiczenia.

Metodë robòtë

pòdajacò, problemòwò, aktiwizëjącò

Fòrmë robòtë

indywidualnò, w karnie i z całą klasã pòd dozërã szkòlnégò

Materiałë didakticznë

kòrtë robòtë, kòrtë z przepisama, produktë do gòtowaniò (z przepisów), tòfla

Bibliografiò

Anna Balcerzak, *Potravy stare i współczesne na każdą okazję*, Gdańsk 2014, s. 21 (tłomaczenie na kaszëbsczy jãzëk Karolëna Keler).

Anna Łajming, *Dzieciństwo*, Gdańsk 1997, s. 14 (tłom. na kaszëbsczy K. Keler).

Alojzy Nagel, *Gwiazdka biédny Miszë*, w: *Bòjczy i bòjeczci*, Gdynia 2011, s. 98.

Wiesława Niemiec, *Ò tim, jak przòde lat Kaszëbi warzëlë. Gawëdy o dawnej kaszubskiej kuchni*, Łódź 2014, s. 32–33.
Edmund Zieliński, *Na ścieżkach wspomnień...*, Gdańsk 2009, s. 80 (tłom. na kaszëbsczy K. Keler).

CYG ÙCZBË

WSTÁPNY DZÉL

Łòwczy w szkòtowi jizbie sã ùstawioné w kòle abò pòtkòlu.

1. Szkòlny (-ò) witò sã z ùczniama blòs przez czwiñnie-nié głòwã. Nick nie gòdò. Pòkazëje kòrtkã z zòpisã: **Żëbëm mógl (mògła) gadac, mùszita przeńc przez trzë wëzgòdzczi.**

Kòrtka I

Jaczé zwãczy czuł malinczi Jezësk w swòji kòlibce?

Wëbiérzta 5 òsòb z klasë, jaczi to pòkòżã.

Chãtny wëdajã òdgłòsë: òsła, wòta, kònia, itp.

Kòrtka II

Kògùm widzòt malinczi Jezësk ze swòji kòlibczzi?

Naradzta sã i jedna òsoba niech ich wszëtczich wëmieni.

Pò minuce naradë jedna òsoba wëmieniówò: Marija, Jòzef, Kasper, Melchiór, Baltazòr, zwierzãta.

Kòrtka III

Co bë chcòt zjesc malinczi Jezësk, jezlëbë widzòt to, co je ù waju na wilijnym stole? Kòzdi niech wëmieni jednã ùlubionã wilijnã pòtrawã.

Ùczniowie wëmieniowã wilijné jestkù. Pòzni szkòlny (-ò) gòdò:

Wëzgôdnczi òdgadniãtë, mògã gadac. Dzysô mdzemë gadac, czëtac i pisac ò wilijnëch pòtrawach. Na pòstãpnëch ùczbach zéhdzemë sã w kùchniowi zalë, bë ùwarzëc przë pòmòcë wajich starszich grzëbòwã zupã. Piérwi mùszita jesz òdgadnãc témã ùczbë.

2. Szkólny (-ò) dzeli klasã na 6 karnów. Kòzdë karno dostòwò kòrtkã z pëtanim, na spòdlim jaczégò mùszila lezc pasownë słowò do témë ùczbë.

Szkólny (-ò) gòdò: *Wëbiérzta przedstòwciã, jaczi pò wskòzaniu przez karno pòprawni odpòwiedzë wpisze na tòflã słowò z klamrów (nòwiasu).*

I

Co je atribùt diòbta?

- a) skrzidta [piãknë]
- b) wid [stoma]
- c) widtë [wòrt]
- d) bùksë [bëlno]

II

Jaczë mielë miona królowie, co przëszlë do stajenczi?

- a) Kasper, Jan, Stanistów [jò]
- b) Melchiór, Jan, Baltazòr [wierã]
- c) Baltazòr, Józef, Melchiór [mògã]
- d) Kasper, Melchiór, Baltazòr [je]

III

Co wskòzało drogã pastuszkóm do stajenczi?

- a) gwiozda [wilijnë]
- b) drzewiãta [młodë]
- c) ptòczi [stòrë]
- d) drogòwskòz [wiòldzë]

IV

Czedë òbchòdzemë wilijã Gòdów?

- a) 23 gòdnika [w]
- b) 24 gòdnika [na]
- c) 25 gòdnika [ze]
- d) òd 24 do 26 gòdnika [razã]

V

W czim gwiozdòr przënosi darënczi dlò dzecy?

- a) w wãbòrkù [robic]
- b) w tutce [mëc]
- c) w miechù [zdac]
- d) w pùdle [bëc]

VI

Pòdtug wierzeniów chto w Wilëjã gòdò lëdzczim gòsã?

- a) kùrë [wieczërza]
- b) gùlòczi [renik]
- c) drzewiãta [pòtnie]
- d) zwierzãta [jestkù]

Na tòflë mùszã nalezc sã słowa: **wòrt, je, wilijnë, na, zdac, jestkù**. Z tëch wërazów ùczniowie ùktòdajã témã: **Je wòrt zdac na wilijnë jestkù** i zapisëjã gò w zesziwkach.

ROZWIJNY DZÉL

1. Ùczniowie sedzã w òkrãgu. Szkólny (-ò) rozdòwò kòrtë robòtë sparłãczonë z wilijnã jòdã.

KÓRTA ROBÒTĚ

Wëjimk 1

Czej na niebie sã ùkòza pierszò gwiozda, tej Misza, Mrëczk i Klëszòk i cziledzesãt kròsniãtów sedzało przë wilijny wieczërë. Na stole zrobionym z prostëch delów stòjała wiòlgò wëstrojonò dankã, a wkòt ni bëta jòda. Bëtë tam sëszonë grzëbë, sëszonë rëbë, rzany chléb i òrzechë. A do picégò tam bëł sok z czòrnëch jagòdów i z pòtròwniców. To, co kròsniãta miafë, tim swòjich gòscy ùròczafë.

Wëjimk 2

Ò smrokù wpòdt Jónk do kùchni, ze ùkòzała sã gwiozda. Wszëtë, wëspòt z sãsadama, wëszlë jesmë bëten, bë jã ùzdrzëc. Bëta to gòdzëna czwiòrtò pò pòtniu. Gwiozda bëta jesz bladëchnò, ale bëta. Sadlë jesmë do stołu. Brzadowò zupa, rëbë w galarece, klòsczi z makã i sledze w òcce. Nick mie nie szmakało. Tak baro jem bëta przëjãtò tim, ze za trzë gòdzëne pùdzemë na Gwiozdkã.

Wëjimk 3

Ò Wilëji na Kaszëbach przed wòjnã mòze rzeknãc, ze bëta skròmnò. Nië we wszëtczich domach łòmelë sã òptãtkã. To ksãza wprowadzëlë ten zwëk. (...) Jòda robionò na swiãteczny stół mùszãła składac sã z zòrnów zbòzò, makù, miòdu, òrzechów, grzëbów, szabelbònu, bòbù, brzadu i gwësno rëbów. (...) Wãgòrz zasolony, slëdz, szprotë bëtë przede wszëtczim ù rëbòków. Jinszima pòtrawama szëkòwónyma na Wilëjã na Élsczim Pòtòstrowie bëtë krëlczi, to je bùlwë w skòrëpach z solonym wãgòrzã, zupa brzadowò z krëpama (mòze téz bëc z klòskama), chléb z syropã, stòdkòscë z grizã i sokã i młodzowi kùch. (...) Na Gòdë pieklë téz specjalnë kùszczy, tak zwónë panczi lub kraczałë. Bëtë to sztaturë ò sztòtcë zwierzãtków, gwiozdków, serc, miesãca.

Wëjimk 4

Czedë nadeszła Wilëjò, mëma gòspòdarzëta przë kùchni, bë cos przërëchtowac na wieczërã. Doma bëło biédno, ale mëma pòtrafia z niczégò wëczarzëc smaczne jestkù. (...) Na wilijnã wieczërã bëta brzadowò zupa, slëdz w òcce i bùlwë, nòczãscy w skòrëpach – pùlczi. Biédno i pòstno, ale redosno.

2. Ùczniowie w dwùpersonowëch karnach czëtajã wskòzónë tekstë i robiã do nich czwiczenia.

Cwiczenië 1

Dobierzë do kòzdegò wëjimkù ùtwòrcã i titel.

Ùtwòrca	Titel	Numer wëjimka

Anna Łajming, *Dzieciństwo*
 Wiesława Niemiec, *Ò tim, jak przóde lat Kaszëbi warzëlë.*
Gawëdy o dawnej kaszubskiej kuchni
 Alojzy Nagel, *Gwiôzdzka biédny Miszë*
 Edmund Zieliński, *Na szëczkach wspomniëń...*

Czwiczenié 2

Wëpiszë z tekstów pò jednym przikładze jòdë i przëtłomaczë ji nazwã na pòlsczi jãzëk.

Wëjimk	Jòda pò kaszëbskù	Jòda pò pòlskù
1		
2		
3		
4		

Czwiczenié 3

Kùchòrz i ùczëń pòtikają sã w krómie. Ò czim i jak mògã gadac? Ùtòzta krótczi dialog spartãczony z ùwarzenim dló waju wilijnégò jestkù. Jedna òsoba niech mdze kùchòrzã, drëgò ùczniã.

Kùchòrz: .....

Ùczëń: .....

Kùchòrz: .....

Ùczëń: .....

Kùchòrz: .....

Ùczëń: .....

Kùchòrz: .....

Ùczëń: .....

3. Szkólny (-ò) prosy karna ò òdczëtanié òdpòwiedzów z kòrtów robòtë. Czwiczenié 3 ùczniowie prezentëją przed szkólnym (-a) i jinszima ùczniama na wëstrzòdkù zalë.

4. Szkólny (-ò) kòrbi z ùczniama ò jòdze, jakò je w jich chëczach òb czas Gòdów.

5. Na mòfëch kòrtkach ùczniowie malëją trzë produktë, jaczé mòże nalezc w jich ùlëdónym swiãtecznym jestkù. Na drëdzi stronie piszą pò kaszëbskù nazwã pòtrawë. Pòzni wszëtcë sòdają w òkrãgu i szkólny (-ò) wëbiërò pòstãpno tëch, co mdã pòkazëwac stronã swòji kòrtczy z produktama. Chto òdgadnie, jakò to jòda, pòkazëje swòje produktë do òdgadniãcò, ò jakã jòdã chòdzy.

II

6. Pò zapòznaniu z przepisama BHP szkólny (-ò) z ùczniama i starszima do pòmòcë pòtikają sã w kùchniowi zalë, bë ùwarzëc grzëbòwą zupã.
7. Ùczniowie wedle swòjégò ùpòdobaniò dzelã sã na 3 karna (pò 4–5 òsob). Nòlepi miec w kòzdìm karnie starszégò do pòmòcë.
8. Szkólny (-ò) rozdòwò kòzdémù karnu kòrtã z przepisã do ùwarzeniò zupë.

Kòrta z przepisã

GRZËBÒWÒ ZUPA
(pòdług przepisu Anë Balcerzak)

Produktë

½ kg pròwdzëwëch grzëbów, 2 litrë wëwaru z gnòtów, 2 marchwie, 1 piotrëszka, 3–4 bülwë, 2–3 lëzczi smiotanë krémówczy, sól, pieprz

Do gotëjącégò sã wëwaru dodac pòcãtã w kòstkã marchiew i piotrëszkã. Gòtowac jesz kòl 30 minut. Pòzni dodac pòrzniatë grzëbë i bülwë i dali warzëc, aż bülwë mdã mitczë. Na kùnc zabiëlëc zupã smiotanã i doprawic do szmakù.

9. Ùczniowie pòd dozërã szkólnégò (-y) przërzãdzają pòtrawã. Jich zadanim je przërechctowac dlò kòzdi òsobë mòlã pòrcjã do òszmakaniò.

KÙNCOWI DZËL

Wszëtcë smakają willijnë jëstkù. Pòzni kòzdi dostòwò mòlã kòrtkã, na jaczi wpisëje, co mù nòbarzi pasowãto abò nie pasowãto òb czas warzeniò. Wszëtcë czëtają gòsno, co napiselë, i kòrbiã na ten temat ze szkólnym (-ã) i starszima.

ÒDPÒWIEDZË

Czwiczenië 1

Ùtwòrca	Titel	Numer wëjimka
Alojzy Nagel	Gwiòzdka biédny Miszë	1
Anna Łajming	Dzieciństwo	2
Wiesława Niemiec	Ò tim, jak przòde lat Kaszëbi warzëlë. Gawëdy o dawnej kaszubskiej kuchni	3
Edmund Zieliński	Na ścieżkach wspomnień...	4

Czwiczenië 2

Na przëmiar:

Wëjimk	Jòda pò kaszëbskù	Jòda pò pòlskù
1	sok z czòrnëch jagòdów	sok z czarnych jagòd
2	brzadowò zupa	zupa z suszonych owoców
3	młodzowi kùch	drożdżówka
4	ślédz w òcce	ślédz w occie

AKADEMIA BAJKI KASZUBSKIEJ

Kaszubskie Bajania to spòlëznòwò kampaniò realizowònò przez Kaszëbskò-Pòmòrsczë Zrzeszenië i Radio Gduńsk. Pòwsta òna z mësłã ò dzecach, zëbë ju òd nòmłodszych lat pòznòwałë kùlturowã spòdkòwiznã Kaszub. Jednym z celów kampanii je pòdniesenië w spòlëznie swiãdë tegò, jak wiòldzë znaczenië mò czëtanië dzecóm.

wicy na www.akademiabajkikaszubskiej.pl

Teréza Bronk

Jida Gòdë! - jigrë i cwiczënczi

Céle ùczbë

Ùczëń:

- znaje słowa spartäczonë z Gòdama,
- znaje gòdowë zwëczi i tradicje,
- wié, jak nõlezi sã przëszëkòwac do wiliyny wieczerzë,
- rozmieje spiewac wëbrónã kòlädã,
- rozmieje cëchòwac wedle mòdła,
- rozmieje òdpòwiadac na pëtania szkòlnëgò.

Metodë robòtë

kòrbionka, problemòwò, aktiwizëjącò

Fòrmë robòtë

indywidualnò, w pòrach, w karnie

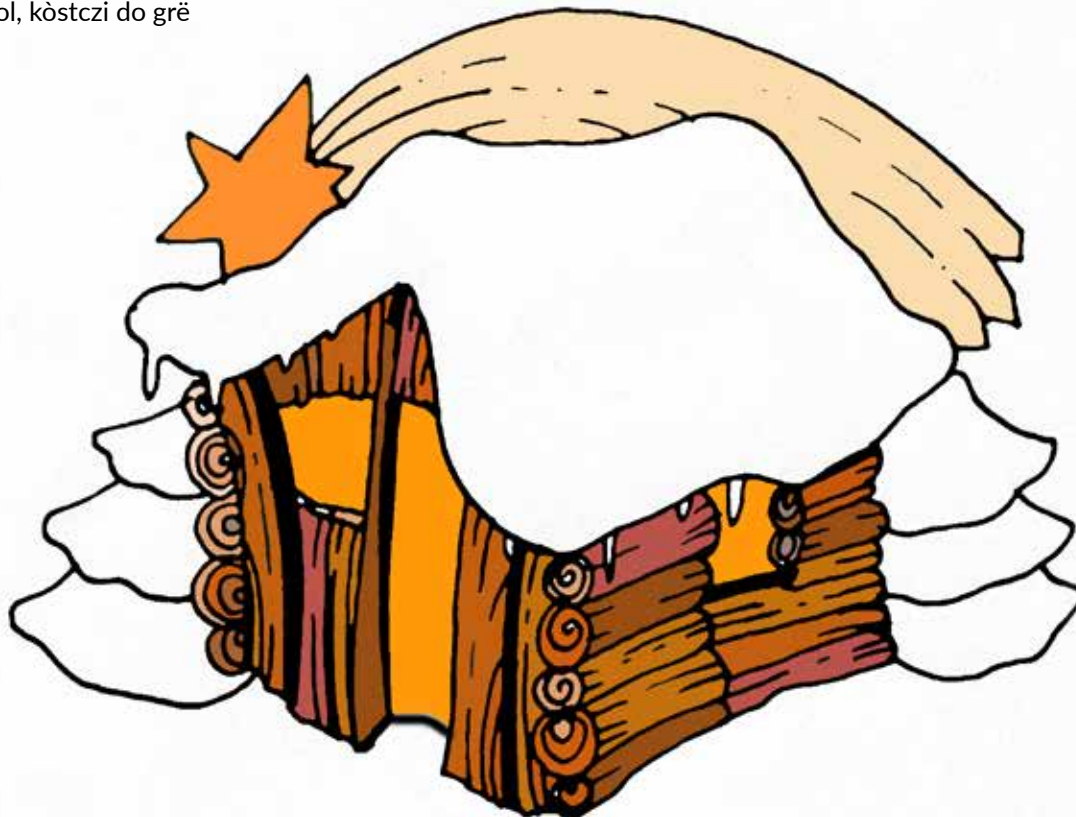
Materiałë didakticznë

Ùktòdónka (*puzzle*), pamiäcowò gra (*memory*), mòdła dwóch malënków: **gwiòzdór** i **gòdowë òzdobë na dankã**, platka z kòlädama, dwie wiòldzë kòrtczi np. bristol, kòstczi do grë

CYG ÙCZBĚ

WSTÄPNY DZĚŁ

1. Szkòlny (-ò) witò ùczniów słowama:
*Wszëtcë sq, witóm waji.
Zaczinómë, je ju czas.
Jem jò, jes të,
jeden, dwa, trzë.*
2. Szkòlny (-ò) rozdòwò kòždémù szkòlòkòwi ùktòdónkã i wszëtcë ùktòdajã z pocätëch dzëłòw òbròzk, na jaczim je betlejemszi kùmk.

3. Szkólny (-ò) sã pitò ùczniów, ò czym wedle nich dzys bãdże gòdka na ùczbie, a òni odpòwiòdajã, że ò swiãtach Bòżegò Narodzeniò. Szkólny (-ò) tòmãczy, że jinsã nazwã tãch swiãt sã „Gòdë” i zapisëje temat na tòflë: „Jidã Gòdë!”, a szkòlòcë zapisëjã gò w swòjich zesziwkach.

ROZWIJNY DZĚŁ

4. Szkólny (-ò) rozdòwò òbròzci do pamiãcowi grë (memory). Ùczniowie w pòrach mùszã nalezc wszëtczë pòrë, tj. pòdps i pasowny malënk, jaczë sã sparfãczonë z Gòdama. Dobiwò ta pòra ùczniów, jakò bãdże miała nòwicy nalaztëch pòrów. Czwiczenië mòże pòwtarzãc wiele razy.

swiãczka	
gwiòzda	
lińcuch	
kùgla	
aniòtk	
swiãczka	

5. Szkólny (-ò) kòrbi ze szkòlòkama ò Gòdach:
- Czedë òbchòdómë Gòdë – Swiãta Bòżegò Narodzeniò?
  - Na wdòr jaczëgò wëdarzeniò òbchòdómë to swiãto?
  - Jak szëkùjemë sã do Gòdów?
  - Co to je „Wilëjò (Wiliò)”? Jak rozmiejeta słowò „Wilëjò”?
  - Czedë rozpòczinómë wilijnã wieczersã?
  - Jaczë pòtrawë sã na wilijnym stole?
  - Dlòcze 12 pòtraw pòwinno bëc na wilijnym stole?
  - Co robimë w Gòdë?
  - Z kim sã pòtikómë w nen gòdowi czas?
6. Szkólny (-ò) dzeli ùczniów na dwa karna. Jedno karno bãdże cëchòwało **gwiòzdora**, a drëdzë karno **gòdowã dankã**. Szkólny (-ò) rozdòwò mòdła òbròzkwòw i tòmãczy czwiczenië.

Kòzde karno dostòwò swòje mòdło, wiòlgã kòrtkã i jednã kòstkã do grë.

Karno, chtërno cëchùje na kòrtce dankã, szmërgò kòstkã. Czëj bãdzeta mielë wëszmërgniãtë na kòstce np. jednò òczkò, tej cëchùjta jednã z szesc pòdònëch danków. Czëj bãdq sztëre òczka, tej mùszita wëbrãc jednã z pòdònëch òzdebów.

	jeden	dwa	trzë	sztëre	piãc	szesc
						
						
						
						
						
						

wąsë broda						
òczë						
nos						
lëpë						
głowa						
czôpkã						

Karno, jaczé céchùje gwïôzdora, mô përnã jinszé zadanië. Nôpierwi razã mùszita wëbrac, co nacéchùjeta jakno pierszé, np. czôpkã. Czej ù waji bådze wëszmërgniãté np. szesc òczków, to céchùjta tã czôpkã, jakô je pòd tim numrã òczków.

Pò wëkònanim zadaniô kòzdé karno pòkazëje swòjã robòtã i òpòwiôdô, jak je wëstrojonô dankã i jak wëzdzi gwïôzdór.

Na przëmiar. Pierszé karno: *Na naszi dance je piãc kùglów i lińcuch... Mómë namalowóné kùglã i swięczkã...* Drëdzé karno: *Nasz gwïôzdór mô wąsë i brodã...* Gwïôzdór mô czôpkã na głowie...

Pò skùńczenim òpisywaniô szkólny (-ò) wiészô robòtë ùczniów na klasowi gazëtce.

KÙNCOWI DZËL

7. Ùczniowie sedzã w krãgù na wëscélòkù. Kòzdi szkólòk dostòwò piãc farwnëch gwïôzdków, na chtërnëch sòm pisze pòznóné na ùczbie słowa. Na jedny gwïôzdce nót je zapisac **blós jedno** słowò. Szkólny (-ò) mònitorëje robòtã, a pò skùńczenim zadaniô róczi ùczniów do òdczëtiwaniô swòjich słówów. Na kùnc wszëtcë razã ze szkólnym (-a) sklëjajã gwïôzdzci, twòrzãc lińcuch, i wiészajã gò na klasowi dance.
8. Na kùnc ùczbë wszëtcë razã spiëwajã kolãdã, np. „W stajeneczce narodzoné”.

Hana Makùrôt

Gramatika

Przëczasnik

Przëczasnik – to part mòwë, jaczi w zdanim stoi przë czasnikù i je jegò òkreslenim. Mòże òznaczac mòl, czas, òrt, cël, przëczënë abò zastrzegã aktiwnoscë. Przëczasnik nie òtmieniowò sã i òdpòwiôdò na pëtania: **jak?**, **gdze?**, **czedë?**

przykłady, z 1 podkreślonym i pogrubionym słowem oraz pytaniem dokładnie POD nim mają być zapisane obok siebie, w 3 kolumnach, żeby się dużo tekstu zmieściło na stronie

Przëmiòrë przëczasników

Agnés **chùtkò** sã òblékò.
jak?

Òn mieszko **dalek**.
gdze?

Witro jedzemë na wanogã.
czedë?

Czwiczenië 1

Wpiszë do tòflë pòdóné przëczasniczi: dalek, wczasni, bëlno, wczora, niži, widno, dòwno, bùten, stòro

przëczasniczi		
jak?	gdze?	czedë?

Czwiczenië 2

Pòdsztrëchnij przëczasniczi w pòdónym fragmencie.

Dzysò wszëtcë mają kòmòrkowé telefonë, czasã pò kaszëbskù pòzëwóné szaùertefònama abò mòbilkama. Z taczégò mądregò a baro pòtrzëbnégò aparatu mòże

so jeden do drédzégò wiadła, to je sms-ë wësétac. Nót je na klawiaturze „wëstukac” czile słów, wcësnąc knąpa „sélôj”, a ju wiadło flot wãdrëje do drédzégò człowieka. Nic nowégò to tak pò pròwdze nie je, bò waju przòdkòwie téż sprzät do sélaniò sms-ów mielë. Nie bët òn zrobiony z żelôza a plastikù jak dzysòdniowé telefònë, leno bët drzewiany. Terò tak cos mòże blòs w mùzeùm òbaczëc, a zwie sã nen starodòwny sms: klëka abò kòzeł.

(Rómk Drzéżdżón, *Stòré a nowë*, [w:] tegòż, *Kòmputrowé kròsniã. Pòwiòstczi i wiérztczi dlò dzòtków*, Gdiniò 2010, s. 9–11).

Ûsòdzanié przëczasników òd znankòwników

Wikszi dzél przëczasników pòchòdò òd znankòwników. Tegò òrtu przëczasniczi sã ùròbiòné przez dodanié zakùńczenia -o (-ò) abò rzadzy -e.

Wòrt je wëmienic tu czile przëkładów:

cepti – ceptò; lëchi – lëchò; wiesoti – wiesoto; biòti – biòto; dobri – dobrz; zti – zle

W kaszëbsczim jãzëkù fùnkcionëją téż przëczasniczi, jaczé ni mają kùńcówégò -o (-ò); mògą bëc òne ùziwóné zamieniwno z fòrmama ze zwãkã -o (-ò) na kùńcu, np.: dalek / dalekò; głąbòk / głąbòkò; szerok / szerokò; wësok / wësokò

Colemało ùziwóné sã téż przëczasniczi, jaczé nie pòchòdają òd znankòwników:

- domòcë kaszëbszczë przëczasniczi: dzysò, latos, toni, wczora, wieczòr, wìtro, nazòd, baro, czasã, nieròz, terò, zarò, nocã, stronã, pòmalië, wiedzno, pierwi, doma, dodóm, do tëtë, òd razu, wkòf, wprzòdk; òb dzëf, òb lato, òb noc, òb zëmã, òb zymk,
- przëczasniczi zapòzëczoné z niemczëznë, sã to m.jin.: dëcht, dichtich, drist, fest, fejn, frësz, karsz.

Czwiczenié 3

W jaczim karnie słówów òstatë pòdóné leno przëczasniczi pòchòdającé òd znankòwników, a w jaczim sã leno te, jaczé òd nich nie pòchòdają?

- wìtro, mòckò, niedalek, długò
- snòzo, bëlno, chùtkò, dobrze
- nazòd, zarò, wkòf, fest
- zëmno, pòzno, doma, grëbò

Czwiczenié 4

Dopiszë znankòwniczi do pòdónëch przëczasników. Jeżlë je to niemòzliwé, pòstòw sztriszki.

wësok – .....
 mądrze – .....
 dzysdnia – .....
 pòstëszno – .....
 baro – .....
 rëchtò – .....
 fest – .....

Czwiczenié 5

Wëpiszë z pòdónëch przëstòwiów przëczasniczi. Pòdsztrëchnij te, jaczé nie pòchòdają òd znankòwników, a do pòostatëch dopiszë pasowné znankòwniczi.

Co mòsz zrobic wìtro, zròb dzys.

Lepi długò, a bëlno.

Dobrze je tam, gdzie nas ni ma.

Chto wësok sã wspinò, ten niskò spòdò.

Chto chùtkò gòdò, kasy sã w jãzëk.

Czwiczenié 6

Òd pòdónëch znankòwników ùtwòrz przëczasniczi i dofùluj nima pòdòny tekst: mòcny, snòzi, chãtny, czãsti, òsoblëwi.

Kaszëbë to region ..... òdwiëdzywóny przez turistów. Je tuwò ..... przede wszëtczim z pòzdratkù na pësznë kròjòbrazë: mòrze, jezora, grzëpë, lasë. W regionie tim mieszkò lëdztwò ..... zrzëszoné ze swòją mòwą. Kaszëbi mają ..... czekawé tradicje, jaczé sã dozéróné tuwò òd wieków. Je to baro bëlny mòl, dlòte rok w rok jò téż ..... tuwò jadã.

ÒDPÒWIESCË:

Czwiczenié 1

przëczasniczi		
jak?	gdze?	czedë?
bëlno	dalek	wczasni
widno	niżi	wczora
stòro	bùten	dòwno

Czwiczenié 2

Przëczasniczi, jaczé nót bëtò pòdsztrëchnãc w teksce: dzysò, czasã, baro, flot, terò.

Czwiczenié 3

Karno, w jaczim sã leno przëczasniczi pòchòdającé òd znankòwników: b.

Karno, w jaczim sã leno przëczasniczi niepòchòdającé òd znankòwników: c.

Czwiczenié 4

wësok – wësoczi
 mądrze – mądri
 dzysdnia – –
 pòstëszno – pòstëszny
 baro – –
 rëchtò – rëchti
 fest – –

Czwiczenié 5

Przëczasniczi, jaczé nót bëtò wëpisac i pòdsztrëchnãc: wìtro, dzys, długò, bëlno, dobrze, wësok, niskò, chùtkò.

długò – dładzi
 bëlno – bëlny
 dobrze – dobri
 wësok – wësoczi
 niskò – nisczi
 chùtkò – chùtczi

Czwiczenié 6

Przëczasniczi, jaczima nót bëtò dofùlowac tekst: czãsto, snòzo, mòcno, òsoblëwò / òsoblëwie, chãtno.